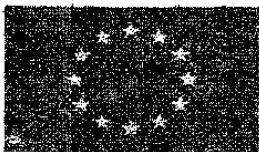

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА "ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО"

створено в рамках програми TACIS
побудови інституційного партнерства (IBPP)

Виконавець проекту - благодійний фонд САЛЮС

Партнери - неурядові організації з Франції
SECOURS CATHOLIQUE (CARITAS FRANCE) та ALC

Навчальний проект "Поговоримо відверто" створено в рамках програми Тасіз побудови інституційного партнерства (ІВРР).

Виконавець проекту - благодійний фонд САЛЮС. Партнери - неурядові організації з Франції - Сесоигз СаїБоїдце (Сегіаз Рганде) та АІХ.

Брошуру рекомендується використовувати як супровід та унаочнення при проведенні тренінгів з проблем попередження насильства. Проект "Поговоримо відверто" призначається для учителів та учнів старших класів. Брошура укомплектована відеоматеріалами, використання яких підвищує ефективність тренінгів.

В розробці проекту використано матеріали надані неурядовою організацією АБС (Франція). Над адаптацією працювали: Валентина Олійник, Наталія Поліщук.

Співробітники благодійного фонду САЛЮС висловлюють вдячність за допомогу у підготовці брошури та відеоматеріалів:

Олександр Завадовичу

Наталії Бужко

Ярославу Маслигану

Ігореві Антаховичу

Ігореві Хім"яку

Вірі Юрович

Макетування: Тарас Саєвич

Художник: Леся Квик

Особлива подяка - Патріку Овю, співробітникові неурядової організації АБС, Франція, котрий брав участь у створенні сюжетів для фільму.

ВСТУП

В умовах глибокої економічної кризи та соціальних негараздів з'являється чимало ситуацій, що сприяють виникненню насильства. Часто ті чи інші насильницькі дії трапляються у житті дорослих людей, спричиняючи чимало проблем, породжуючи непорозуміння, а іноді - трагедії. Однак особливо небезпечними є акти насильства, що застосовуються супроти дітей та підлітків - категорії осіб, які не завжди можуть чи вміють протистояти насильству. Проявляючись у всіх своїх різновидах, насильство виникає у відносинах між ровесниками, між старшокласниками і молодшими школярами, у відносинах між юнаком та дівчиною, у відносинах між дорослими та дітьми вдома чи в школі. І завжди насильство приносить серйозну шкоду особі чи особам, супроти яких воно застосовується. Насильницькі дії настільки ввійшли у наше буденне життя, що іноді навіть не розцінюються як щось неправильне, а, навпаки, вважаються нормою.

Адже насильство - це не тільки побиття та гвалтування, коли видно синці, подряпини та кров. Частіше це те, що не візуалізується, і може здійснюватися кривдником методично і протягом тривалого часу: образи, приниження, погрози, примушування до певних дій.

Соціальні проблеми - низькі заробітні плати, бідність, безробіття, неналежна соціальна опіка, заробітчанство - усе це сприяє накопиченню негативних емоцій у дорослих - безнадії, роздратування, злості, а іноді і агресії, і значною мірою впливає на атмосферу в родині та в школі, спричиняє зростання конфліктності у взаєминах, жорсткого та несправедливого ставлення до дітей.

Діти та підлітки є надзвичайно вразливими. Вони глибоко переживають несправедливість і кривду, однак дуже часто змушені терпіти насильницькі дії, не знаючи **яго** і яким чином може їм допомогти. Діти, права яких порушуються, часто стають соціально і психологічно дезадаптованими.

У зв'язку з цим зростає актуальність проблеми щодо підвищення поінформованості дітей та підлітків про недопустимість будь-яких проявів насильства стосовно них та про можливі шляхи його подолання. Саме тому виникла Ідея адаптації програми, спрямованої на попередження та ліквідацію насильницьких дій супроти молоді, яка отримала підтримку Європейського Союзу і з великим успіхом впроваджувалася починаючи з 1998 року у ряді міст Франції, Італії, Бельгії та Словачії. Авторами та співвиконавцями цієї програми були співробітники неурядової організації АБС з міста Ніци, розташованого на півдні Франції.

Організація АБС є одним з партнерів, спільно з якими Благодійний фонд САЛЮС здійснив адаптацію програми "Поговоримо відверто" та впроваджує її на теренах України. Хай не складається хибне враження, що основним завданням програми є побороти насильство, як таке. Це було б неспівмірне з нашими можливостями. Однак шляхом тренінгів, що включають демонстрацію навчального фільму та його обговорення, навчити дітей і підлітків - як уникнути насильства чи як йому протистояти, а педагогічних працівників - як підтримати та як допомогти дитині - жертві насильницьких дій - ось яка справжня ціль впровадження програми.

Користувачами програми є педагогічні працівники та учні-старшокласники. Важлива роль у здійсненні інформаційно-просвітницької роботи щодо запобігання насильства відводиться педагогам, психологам, особливо тим, хто працює з дітьми, молоддю та сім'ями і завоювали собі авторитет серед них. Саме вони мають тісний контакт з дітьми і можуть допомогти їм розпізнати ситуації насильства та сприяти їх подоланню.

Виховання у дітей та підлітків вміння відстоювати свою точку зору та не піддаватися насильницьким діям, утвердження таких рис та навичок, як впевненість у собі, вміння налагоджувати ефективне спілкування з оточуючими, протистояти потенційним актам насильства, попереджати та долати ситуації насилля, допоможуть уникнути багатьох неприємностей та проблем.

Сподіваємося, що програма принесе користь, усім, хто братиме у ній участь. Будемо вдячні за критичні зауваження, поради, доповнення та пропозиції щодо її поліпшення та удосконалення.

Запрошуємо до участі у програмі "Поговоримо відверто".

Олександра Служинська кандидат
медичних наук президент благодійного
фонду САЛЮС

Валентина Олійник
головний методист-організатор інформаційно-методичного центру освіти Управління
освіти Львівської міської ради

В брошурі використовувалися матеріали:

1. "Grain de Sable" – final report 1998-1999 de la programme, finance par la Commission des Communautes Europeennes et la Direction Departementale des Affaires Sanitaires et Sociales des Alpes Maritimes.

2. Газета "Психолог", № 19, 2004 рік, видавництво "Шкільний світ".

3. Газета "Психолог", № 3-4, 2004 рік, видавництво "Шкільний світ".

4. Інформаційний збірник з питань попередження насильства в сім'ї в рамках проекту "Життя без насильства", Київ 2003 (ЦМСЕР, Центр "Волонтер".

3. Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді про затвердження порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення.

4. Наказ Управління освіти Львівської міської ради про затвердження заходів щодо виявлення проявів та запобігання бездоглядності дітей та підлітків навчальних закладів міста у 2004-2005 навчальних роках.

Інформація для роздумів

Згідно з даними Інституту соціологічних досліджень НАН України, Держкомстату України, Міністерства внутрішніх справ:

- більше половини злочинів супроводжуються фізичним насильством;
- за рік від ненавмисних убивств гине близько 300 українських жінок;
- 68% жінок в Україні зазнають знущання в сім'ї;
- кожного року в Україні реєструються понад 1000 зґвалтувань;
- щороку судами позбавляється батьківських прав майже 6000 осіб;

Дитина зазнає насильства коли:

- її потреби ігнорують;
- її принижують;
- порушується її недоторканість;
- її ізолюють;
- її залякують;
- вона не має права голосу у прийнятті рішення;
- не може вільно висловлювати свої думки і почуття;
- її особисті речі не є недоторканими;
- стає свідком приниження гідності інших людей;

Що ми зазвичай розуміємо під насильством?

Найчастіше тільки фізичне насильство ми вважаємо насильством. Нам навіть важко припустити, як часто ми самі демонструємо насильство або стаємо його жертвами. Виявляється, насильство — це ще й:

- погрожування нанесенням собі або іншому тілесних ушкоджень;
- невиразні погрози типу: - ти у мене дограєшся!
- погрози піти, забрати дітей, не давати грошей, подати на розлучення, розповісти щось;
- заподіяння шкоди домашнім тваринам (щоб «помститися» партнеру); ^ «кламання та знищення особистих речей»;
- уживання лайливих слів;
- приниження, ображання, постійне підкреслювання недоліків;
- контролювання, обмежування у спілкуванні, стеження;
- заборона лягати спати або насильне пробудження;
- звинувачування у всіх проблемах; ^ • нищівна критика думок, почуттів, дій;
- ігнорування особи;

Насильством щодо дітей, крім цього, вважається:

- нехтування дитини;
- нехтування обов'язків стосовно дитини;
- відсутність у сім'ї доброзичливої атмосфери (психологічне ізолювання);
- недостатнє забезпечення дитини доглядом та опікою;
- втягування дитини у з'ясування стосунків між батьками і використання її з метою шантажу;
- недостатнє задоволення потреб дитини в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі батьками в присутності дітей;
- вживання алкогольних напоїв (наркотиків) до втрати самоконтролю;
- нездатність забезпечити дитині необхідну підтримку, увагу, прихильність;

Діти у суспільстві найбільш уразливі. Діти, над якими чинять насильство і приниження часто стають соціально і психологічно уразливими.

Насильство - застосування однією людиною або групою людей різних форм примусу по відношенню до іншої людини або групи.

Жорстоке поводження з дітьми і зневага до їхніх інтересів можуть мати різні види і форми, але їхнім наслідком завжди є серйозна шкода для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко - загроза її життю чи навіть смерть.

Види насильства

Фізичне насильство - нанесення дитині батьками чи особами, що їх що замінюють, вихователями чи іншими особами фізичних травм, різних тілесних ушкоджень, що завдають шкоди здоров'ю дитини, порушують її розвиток і позбавляють життя. Ці дії можуть здійснюватися у формі побиття, катування, штовхань, у вигляді ударів, ляпасів, припікання гарячими предметами, рідинами, запаленими сигаретами, у вигляді укусів і з використанням різноманітних предметів як знаряддя для здійснення насилля.

Фізичне насильство включає також залучення дитини до вживання наркотиків, алкоголю, пропонування їй отруйних засобів чи медичних препаратів, що викликають одурманення (наприклад, снодійних, не прописаних лікарем), а також спроби удушення чи втоплення дитини.

У деяких родинах як дисциплінарну міру використовують різні види фізичного покарання - від потиличників і ляпанців до побиття ременем. Необхідно усвідомлювати, що фізичне насильство - це фізичний напад (катування), воно майже завжди супроводжується словесними образами і психічною травмою.

Сексуальне насильство чи спокушання - використання дитини (хлопчика чи дівчинки) дорослою особою чи іншою дитиною для задоволення сексуальних потреб або отримання вигоди. Сексуальне насильство включає статеві зносини (коїтус), оральний і анальний секс, взаємну мастурбацію, інші тілесні контакти зі статевими органами. До сексуального розбещення відносяться також залучення дитини в проституцію, порнобізнес, оголення перед дитиною статевих органів і сідниць, підглядання за нею, коли вона цього не підорює: під час роздягання, задоволення природних потреб.

Психологічне (емоційне) насильство - постійна чи періодична словесна образа дитини, погрози з боку батьків, опікунів, учителів, вихователів, приниження її людської гідності, обвинувачення її в тому, у чому вона не винна, демонстрація нелюбові, ворожості до дитини. До цього виду насильства відносяться також постійна неправда, обман дитини (у результаті чого вона втрачає довіру до дорослих), а також ситуації, коли вимоги до дитини не відповідають її віковим можливостям.

Зневага до інтересів і потреб дитини - відсутність належного забезпечення основних потреб дитини в їжі, одязі, житлі, вихованні, медичній допомозі з боку батьків чи осіб, їх вві замінюють, у силу об'єктивних причин (бідність, психічні хвороби, недосвідченість) і беї таких. Типовим прикладом зневажливого ставлення до дітей є залишення їх без догляду що часто призводить до нещасних випадків, отруєнь та інших небезпечних для ВОВЕХЯ і здоров'я дитини наслідків.

Психічні особливості дітей, що постраждали від насильства

- агресивні до слабших, до тварин, в грі;
- надмірно пасивні;

- неконтактні;
- зухвалі, ексцентричною поведінкою;
- ініціатори розпусних дій;
- мають низьку самооцінку (почуття провини, сорому, неповноцінності);
- депресивні (почуття туги, самотності);
- шантажисти;

Соціальні наслідки жорсткого поводження з дітьми

- труднощі соціалізації, протиправні дії;
- відсутні навички спілкування;
- формування пристрасті до алкоголю, наркотиків;
- труднощі при створенні власної родини;
- втрата продуктивних членів суспільства;
- відтворення жорсткості в суспільстві;

Вплив насильства на жертву

Люди, що живуть під пресингом насильницьких дій і є скривдженими, можуть відчувати наступне:

- сум'яття та сумніви;
- ⁶ почуття безпорадності, безнадійності чи безсилля;
- неспокій щодо власної безпеки;
- почуття провини;
- почуття пригніченості;
- втрату впевненості в собі;
- нав'язливі спогади;
- приступи тривоги;
- депресію;
- фобії;
- сум;
- думки про самогубство;
- самозвинувачення;
- бажання розплати;
- втрату віри;
- усамітнення у житті суспільства, родини та відмова від участі в церковному житті;
- зміни сексуальної активності;
- алкогольну/наркотичну залежність;

Які "уроки" може отримати дитина, що потерпає від насильства?

Діти, що були свідками насильства в сім'ї, засвоюють, що:

Насильство — це засіб розв'язування конфліктів або досягнення бажаного результату. Цю навичку вони переносять у навколишнє середовище: спочатку в дитячий садок і школу, потім у дружні і близькі стосунки, а потім — у свою сім'ю та на своїх дітей. Негативні форми поведінки в суспільстві — найвпливовіші.

Вони отримують упевненість, що тиск і агресія приводять до бажаного результату, і не шукають інших способів взаємодії з іншими людьми. Вони не знають, що можна домогтися бажаного, не обмежуючи прав іншого.

Довіряти людям, і особливо дорослим, — небезпечно.

У своїх сім'ях вони не мають прикладу позитивних стосунків. Тому їм важко встановити близькі стосунки з іншими людьми вони не спроможні розуміти почуття інших людей.

Свої почуття й потреби не можна виражати відкрито:

Дитина не може відкрито виразити свої справжні почуття в сім'ї, тому що або:

- а) до неї просто нікому немає діла
- б) за це на неї чекатиме покарання.

Врешті-решт, вона втрачає цю навичку — виявляти свої справжні почуття.

Дієві тільки негативні почуття — вони привертають увагу, піднімають авторитет

— тому тільки їх і варто проявляти. *Внаслідок цього дитина:*

- або приховує свої почуття в сім'ї, знаходячи їм вихід на вулиці, у школі;
- або керується принципом — мовчи, терпи і принижуйся; У сім'ях, де у стосунках з дітьми переважають
 - контролювання,
 - нехтування дитячими потребами,
 - тиск
 - приниження один одного

дитина може вирости агресивною або такою, що не може відстояти себе.

Методичні матеріали для проведення тренінгів "Поговоримо відверто"

Сюжети. Підліток та ровесники

1. Теми для обговорення

- Приниження
- Присутність спільного об'єкту до переслідування
- Насильство
- Труднощі соціальної адаптації
- Товариство, дружба

2. Питання

Чи таке трапляється?

Які можуть бути почуття - у хлопчика?
- у ровесників?

Чому цей хлопчик є об'єктом приниження?

Які можливості він має? Що повинен
зробити хлопчик? Що б ви зробили в даній
ситуації?

3- Поради

Не бути жертвою обставин

Протистояти комусь не є негативним явищем

Вміти вийти з ролі, в яку ти заточив сам себе

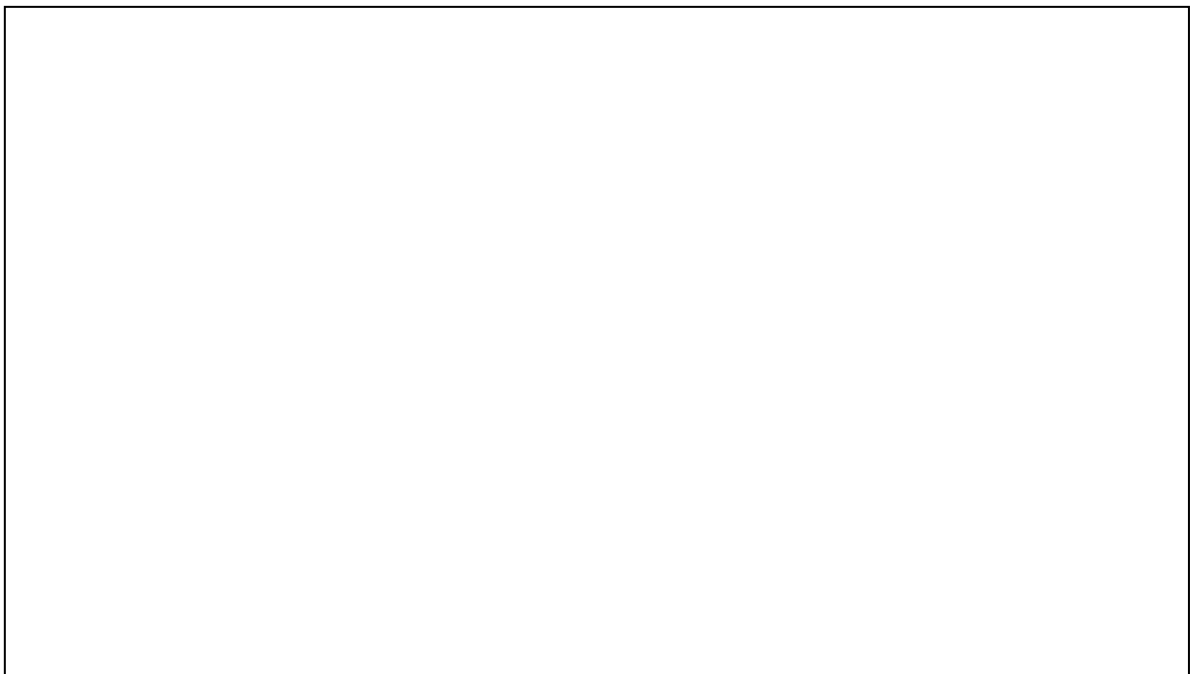
Можна шукати і знайти підтримку, вчитися поважати себе

4. Можливі варіанти виходу

Розповісти про ситуацію батькам і дорослим навчального закладу.

Звернутися за телефоном (див. Додаток 3)

5. Внутрішні ресурси

Сюжет 2. Підліток і незнайома компанія

1. Теми для обговорення

- Пошук товариства
- Соціалізація
- Узалежнення
- Підкорення бажанням інших
- Рекет

2. Питання

Чому хтось іде до незнайомої компанії, а хтось ні?

Чому він біжить за грішми?

Чого хоче від нього компанія?

Чим він ризикує, коли погоджується?

Де підліток може взяти гроші?

Чи вирішить це проблему підлітка?

Як ви бачите кінець історії?

Чи поєднуються стосунки у сім'ї з поведінкою підлітка?

3. Поради

Можна сказати "Ні"

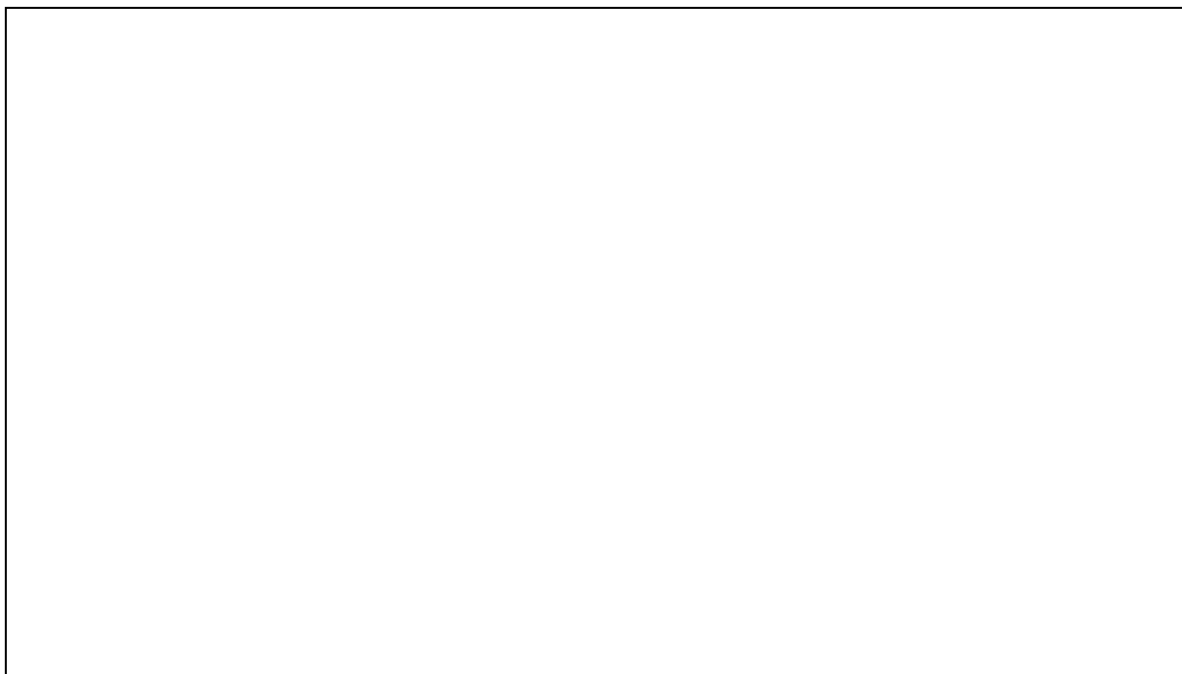
Робити щось для себе, а не для задоволення інших

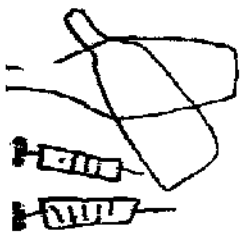
Навчитися домовлятися

Рекет - це злочин, який карається законом

4. Можливі варіанти виходу Поговори про це з батьками Відмовитися і не піти Подати скаргу в міліцію Звернутися за телефоном (див. сторінку)

5. Внутрішні ресурси

Сюжет 3. Один день життя школярки

1. Теми для обговорення

- Надмірне навантаження дітей
- Відсутність контакту з батьками
- Відсутність можливості вибору
- Невміння сказати "Ні"

2. Питання

Хто себе впізнав?

Чого хочуть батьки?

Які можуть бути її почуття?

Які вона має можливості?

Що вона могла б зробити, які аргументи могла б використати, щоб переконати?

3. Поради

Робити щось для себе, а не задоволення інших

Вміти сказати "Ні"

Навчитися домовлятися

Протистояти комусь не є негативним явищем

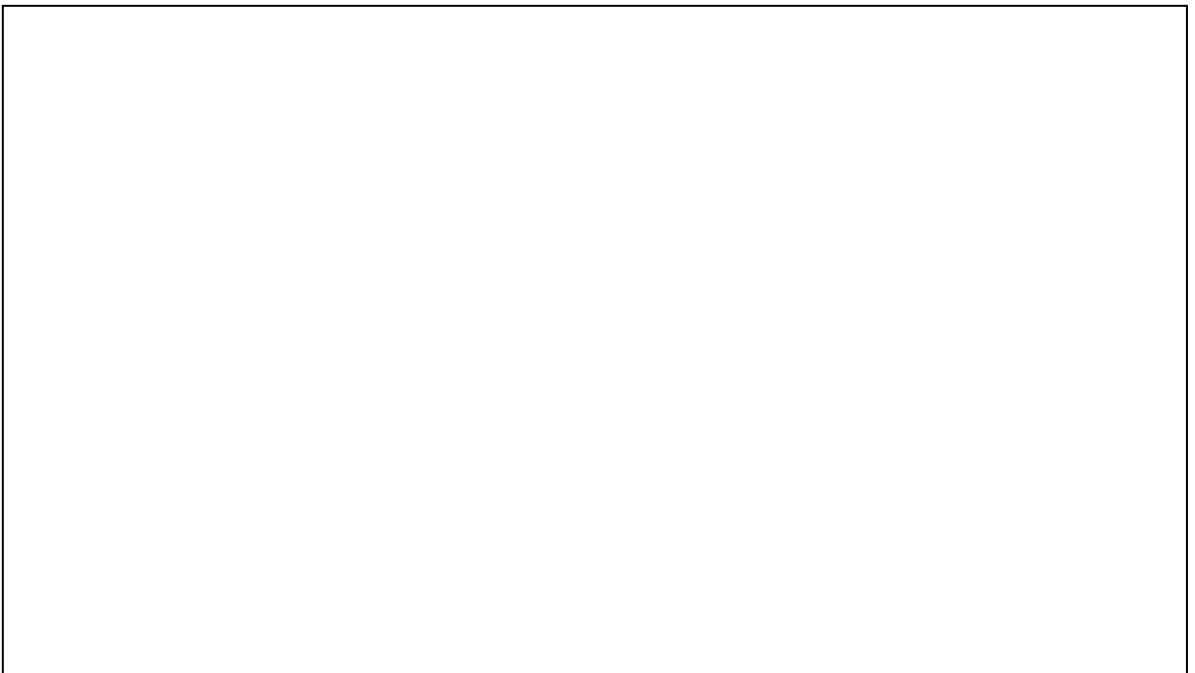
4. Можливі варіанти виходу

Порадитися з братами, сестрами, батьком, родичами

Знайти співрозмовників поза сім'єю

Обґрунтувати та утвердити свій вибір у сім'ї

5. Внутрішні ресурси

Сюжет 4. Вечір однієї сім'ї

1. Теми для обговорення

- Алкоголізм
- Співузалежнення
- Насилля в сім'ї
- Стосунки діти - батьки
- Місце і роль кожного в сім'ї

2. Питання

Хто зіткнувся з труднощами?

Які емоції присутні в цій сцені?

Які почуття?

Чого боїться мати?

Що могла би зробити дружина?

Які проблеми в житті можуть мати діти?

3. Поради

Навчитися протистояти комусь, не бути жертвою, не мовчати

Не тримати свої проблеми в собі

Знайти засоби використання допомоги та підтримки

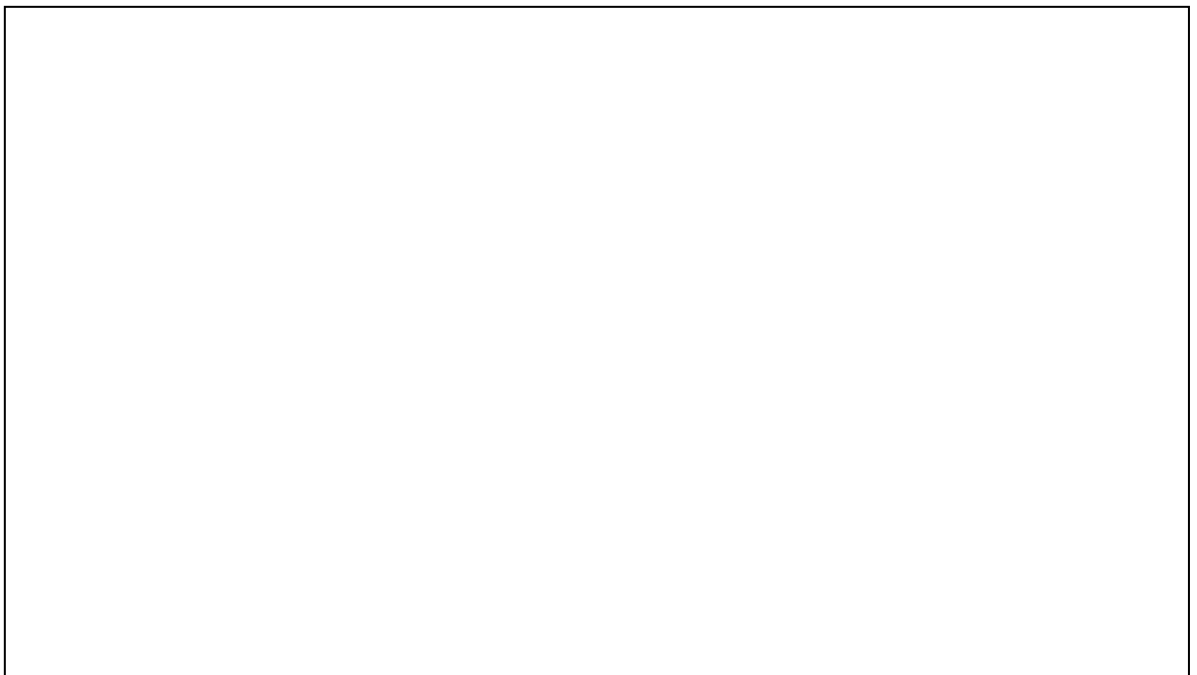
4. Можливі варіанти виходу

Пересилити свій страх і сором і розказати про це комусь

Пам'ятати про можливість звернутись до суду

Звернутися за телефоном.....

3. Внутрішні ресурси

Сюжет 5. День народження

1. Теми для обговорення

- Сексуальні домагання
- Спокуса і шантаж
- Виховання дівчина/хлопець
- Дозвілля підлітків
- Психологічні особливості підлітка

2. Питання

Хто зіткнувся з труднощами?

Чого хоче кожен з них?

Чи вони люблять один одного?

Чому вона погоджується?

Чим вона ризикує?

Що може статися далі?

Що вона може зробити?

3. Поради

Прислухатись до своїх почуттів, до себе, до інтуїції

Знати межу

Могти сказати "Ні"

Робити щось для себе, а не для задоволення інших

Порада безпеки

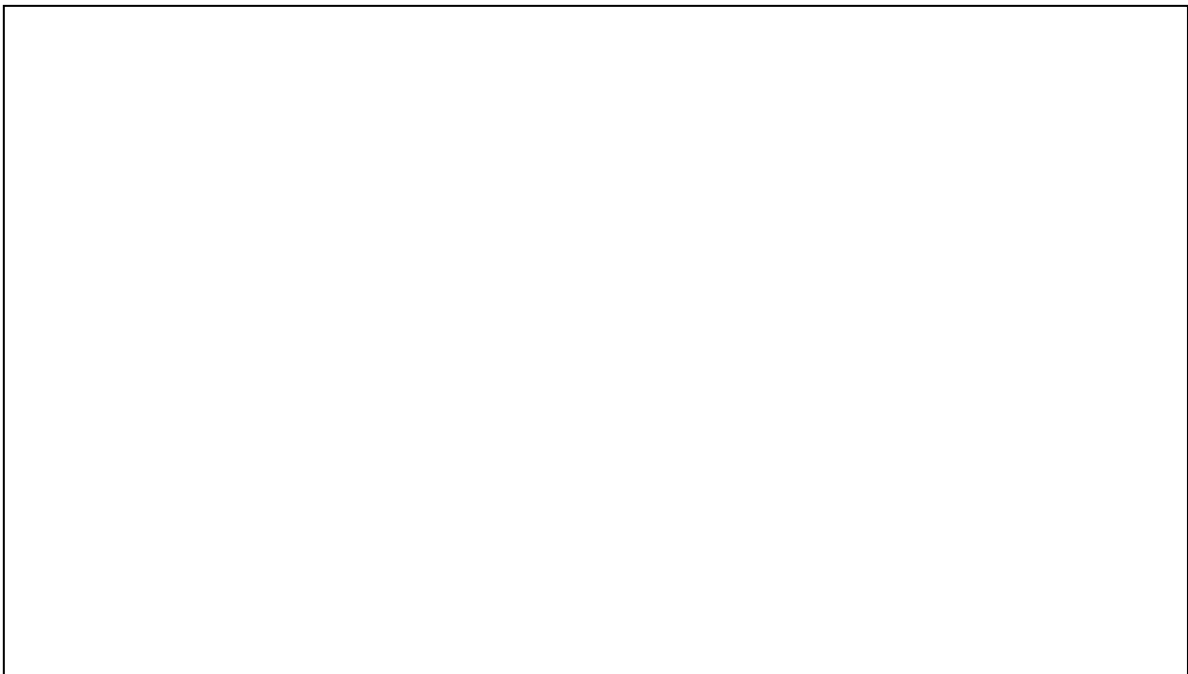
4. Можливі варіанти виходу

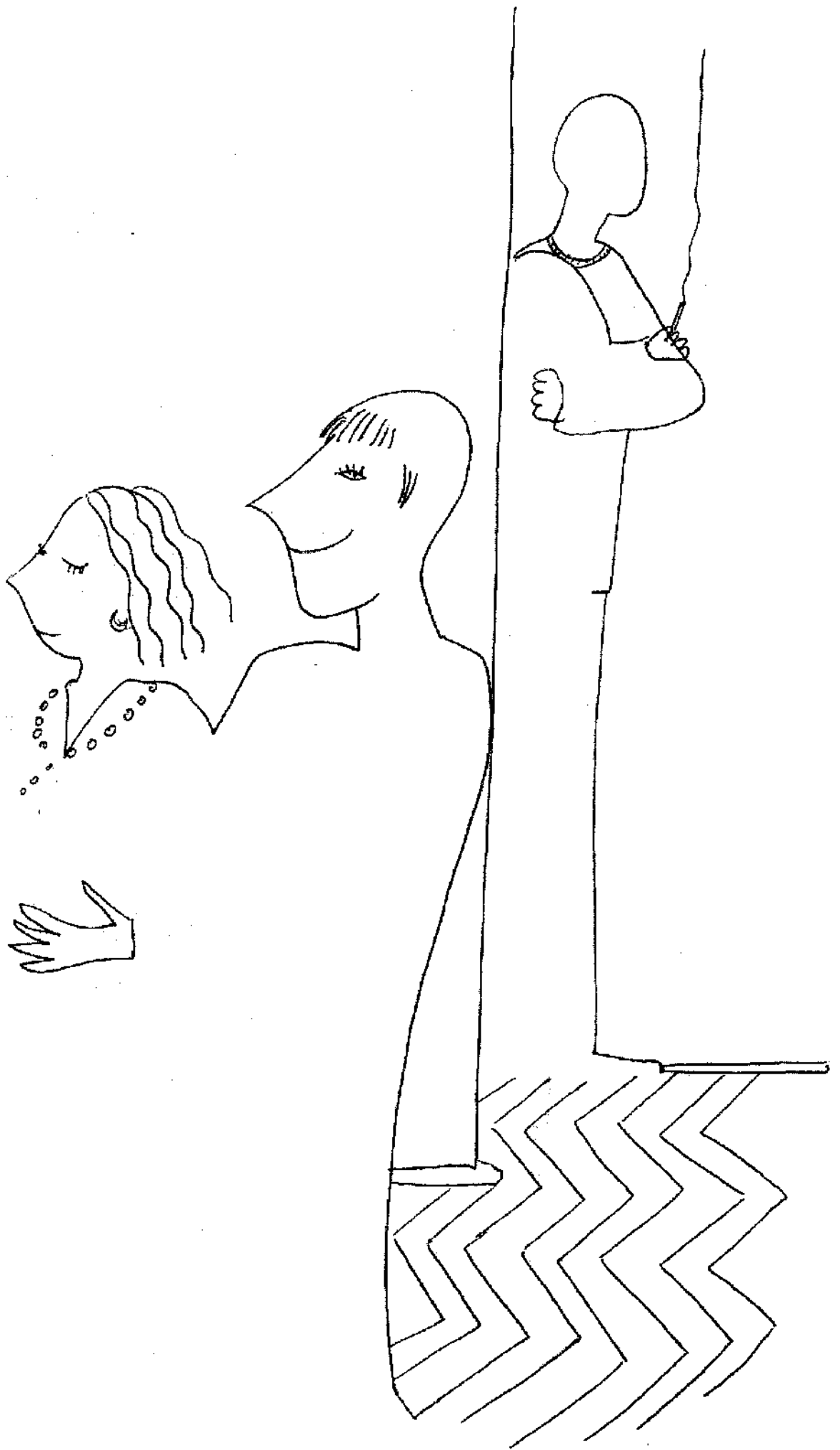
Поговорити з друзями, батьками

Відмовитися і не піти

Звернутися за телефоном.

5. Внутрішні ресурси

Сюжет 6. Марія і її подруга

1. Теми для обговорення

- Сексуальність в підлітковому віці
- Перша закоханість
- Загроза небезпеки
- Насильство
- Готовність допомогти
- Погляд ззовні, "а що про це скажуть"
- Страх
- Сором
- Вина
- Безпечний секс

2. Питання

Хто стикається з труднощами?
Чим може допомогти подруга?
Кому ще може довіритися дівчина?
Чи Марія подобається сама собі?
Які можуть бути почуття дівчини і її батьків?
Як відреагують батьки?
Що могла б зробити Марія?
Що станеться в майбутньому?

3. Поради

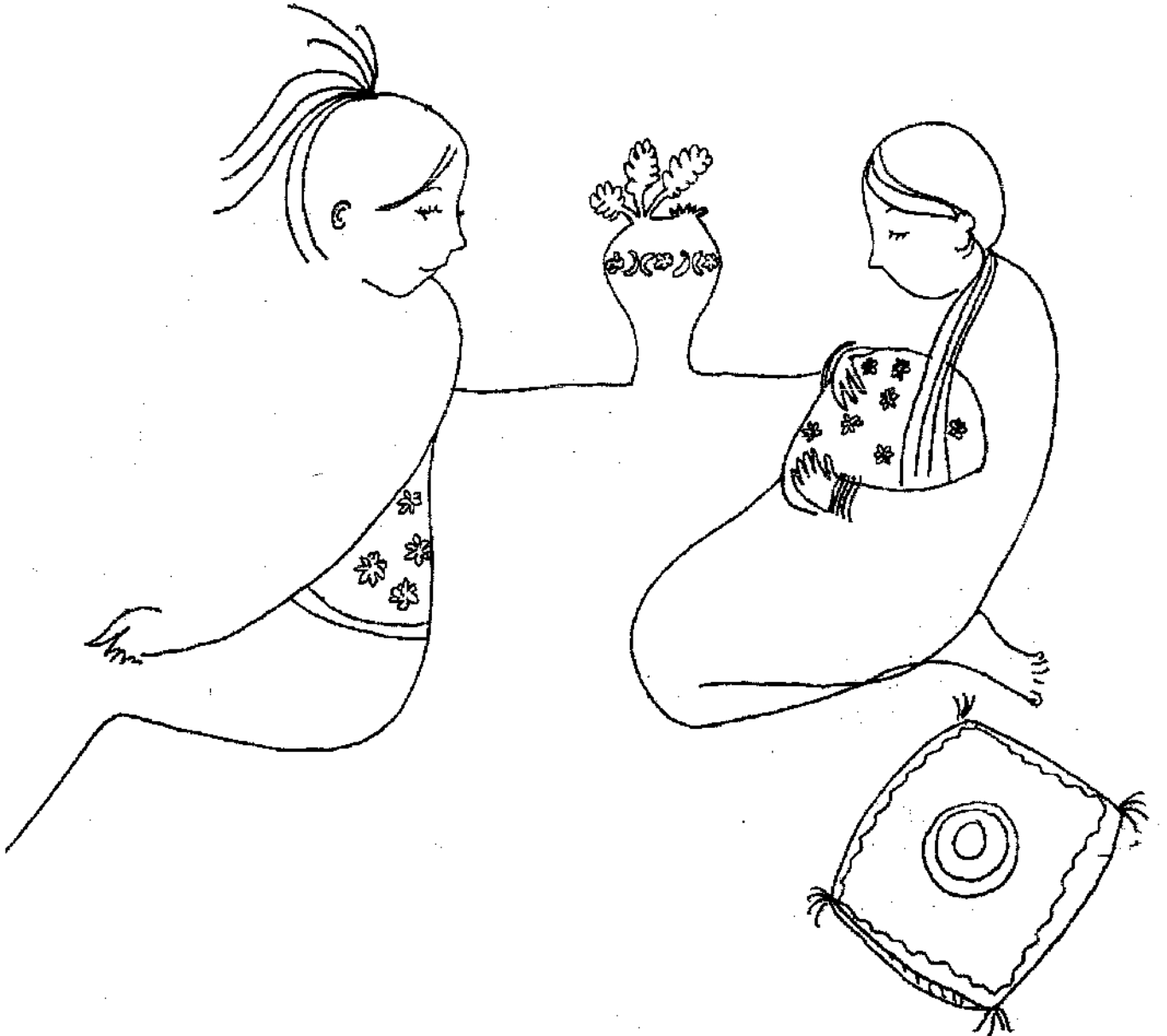
Знати межу
Могти сказати "ні"
Поради безпечного сексу
Як кохати не роблячи "цього"?
Показати свого проблему, не тримати в собі

4. Можливі варіанти виходу

Поговорити з батьками, юнаком,
Піти до лікаря,
звернутися за телефоном

5. Внутрішні ресурси

**ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї ТА МОЛОДІ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ**

16.01.2004 р.

Київ

№ 5/34/24/П

Наказ

про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення

На виконання п. 2 Державної програми запобігання дитячій бездоглядності на 2003—2005 роки, затвердженої Указом Президента України від 21.02.2003 № 154/2003 та з метою правового захисту дітей

НАКАЗУЄМО:

1. Затвердити Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення (додається).
2. Зазначений Порядок довести до відома органів місцевої виконавчої влади та місце вого самоврядування, закладів, які їм підпорядковані, для використання в роботі,
3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступників Міністра внутрішніх справ України, Міністра освіти і науки України, Міністра охорони здоров'я України, Голови Державного комітету України у справах сім'ї та молоді відповідно до покладе них на них обов'язків.

ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ

Державного комітету України у справах сім'ї та молоді,
Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України 16.01.2004 №5/34/24/11

Порядок

розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення

Розділ 1. Загальні положення

1.1. Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та за хист гідності.

Держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного та психічного насильства, образи, недбалого й жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні домагання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють,

1.2. Цей Порядок визначає механізм взаємодії структурних підрозділів Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України у попередженні жорстокого поводження з дітьми, фізичного, сексуального, психологічного, соціального насильства, наданні невідкладної допомоги дітям, які потерпіли від жорстокого поводження.

1.3. Порядок розроблено відповідно до Конвенції про права дитини, Конвенції Міжнародної організації праці «Про заборону та негайні дії щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці», Сімейного та Кримінального кодексів України, Кодексу України про адміністративні порушення, Законів України «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про звернення громадян», «Про освіту», «Про міліцію», «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх», Указу Президента України від 21.02.2003 № 154/2003 «Про Державну програму запобігання дитячій бездоглядності на 2003—2005 роки».

1.4. У цьому Порядку поняття «жорстоке поводження з дитиною» означає будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного та соціального насилля над дитиною в сім'ї або поза нею.

Поняття «дитина» у даному Порядку означає особу у віці до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Розділ 2. Порядок подання та реєстрація звернень та повідомлень

2.1. Звернення (повідомлення) про факти жорстокого поводження з дитиною подаються як самою дитиною, так і фізичними особами за місцем їх проживання за наявності фактів такого поводження або при реальній загрозі їх учинення.

2.2. Звернення (повідомлення) про факти жорстокого поводження приймаються посадовими особами органів внутрішніх справ, органів та закладів освіти, охорони здоров'я, управлінь у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для молоді та передаються для реєстрації до відповідного, територіального підрозділу служби у справах неповнолітніх протягом однієї доби з моменту отримання звернення (повідомлення).

2.3. Діти, які зазнали жорстокого поводження (або щодо яких існує загроза його вчинення), також можуть бути виявлені під час проведення рейдів служб у справах неповнолітніх, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, через мережу «телефонів довіри» тощо.

У цьому разі кожен виявлений факт документується і передається до територіального підрозділу служби у справах неповнолітніх за місцем проживання дитини.

2.4. Усні повідомлення перед передачею їх до служби у справах неповнолітніх оформлюються письмово посадовою особою, яка отримала повідомлення з позначкою, від кого та коли (дата, час) отримано повідомлення.

2.5. Реєстрація повідомлень та звернень, отриманих службою у справах неповнолітніх, проводиться у відповідності до вимог Закону України «Про звернення громадян».

2.6. Не допускається розголошення відомостей по суті звернення дитини, з'ясування додаткової інформації, що не стосується суті звернення.

Ця заборона не поширюється на посадових осіб, які мають відношення до вирішення справи. На прохання дитини, висловлене в будь-якій формі, не підлягають розголошенню її прізвище, місце проживання, навчання або роботи.

Розділ 3. Розгляд звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення

3.1. Загальні питання розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення:

3.1.1. Координатором заходів щодо захисту дітей від жорстокого поводження з ними (або реальної загрози його вчинення) є служба у справах неповнолітніх.

3.1.2. Якщо в заяві (інформації офіційних органів) вбачається ознака злочину чи загроза його вчинення, вона обов'язково передається органу внутрішніх справ для вжиття заходів.

3.1.3. Усі заяви та повідомлення з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення в обов'язковому порядку реєструються у відповідному журналі обліку заяв та повідомлень.

3.1.4. У разі необхідності зазначені в Порядку установи (служби) організують на дання невідкладної медичної (викликають швидку допомогу), психологічної та інших видів допомоги дитині, яка постраждала внаслідок жорстокого поводження.

3.2. Служби у справах неповнолітніх:

3.2.1. Ведуть загальний облік дітей, які зазнали жорстокого поводження, та сімей, у яких діти зазнали жорстокого поводження.

3.2.2. Координують діяльність органів освіти, охорони здоров'я, внутрішніх справ щодо профілактики та припинення фактів жорстокого поводження з дітьми.

3.2.3. Надають необхідну допомогу дитині, яка зазнала жорстокого поводження, та в разі загрози його вчинення, вживають заходів до попередження жорстокого поводження щодо дитини.

3.2.4. Направляють дитину для обстеження стану її здоров'я до установ і закладів охорони здоров'я з метою документування фактів жорстокого поводження, надання дитині необхідної медичної допомоги, у тому числі лікування в стаціонарі.

3.2.5. Уживають невідкладних заходів до ліквідації наслідків і загрози неправомір-

них дій щодо дитини; у разі потреби разом з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх розв'язують питання про тимчасове вилучення дитини із середовища, де вона зазнала жорстокого поводження, та про подальше її влаштування.

3.2.6. Спільно з центрами соціальних служб для молоді надають необхідну соціально-психологічну допомогу, проводять профілактичну та роз'яснювальну роботу щодо наслідків жорстокого поводження з дітьми.

3.2.7. Представляють, у разі необхідності, Інтереси дитини в суді.

3.3. Органи внутрішніх справ:

3.3.1. Працівники органів внутрішніх справ, у тому числі кримінальної міліції у справах неповнолітніх, здійснюють прийняття інформації про випадки жорстокого поводження з дітьми цілодобово. Повідомлення зобов'язані приймати всі працівники органів внутрішніх справ.

3.3.2 У разі усного звернення або телефонного повідомлення працівником органу внутрішніх справ складається протокол цього звернення чи повідомлення.

3.3.3. Усі звернення та інформації з приводу жорстокого поводження з дітьми, у яких вбачаються ознаки злочинних діянь або загроза їх учинення, обов'язково реєструють ся в черговій частині органу внутрішніх справ. Інші заяви та скарги, які надходять поштою, реєструються в канцелярії органу внутрішніх справ і, якщо вони потребують додаткової перевірки, розглядаються в терміни, визначені законодавством.

3.3.4. Усі звернення та повідомлення щодо жорстокого поводження з дітьми розглядає керівництво органу внутрішніх справ і дає конкретні вказівки працівникам кримінальної міліції у справах неповнолітніх щодо необхідних матеріалів для подальшого прийняття рішення згідно із законодавством.

Після перевірки викладених у зверненні фактів керівник органу внутрішніх справ приймає рішення про притягнення винних осіб до відповідальності.

3.3.5. Якщо питання, порушені в заяві дитини, не належать до компетенції органів внутрішніх справ, працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх переадресовують їх за належністю і повідомляють про це відповідну службу у справах неповнолітніх та автора звернення (повідомлення).

3.3.6. Працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх тісно співпрацюють із службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для молоді, органа ми прокуратури, освіти, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства.

3.3.7. У разі потреби терміново вилучення дитини із сім'ї, де батьки чи особи, що їх замінюють, жорстоко поводяться з нею, працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх спільно зі службами у справах неповнолітніх вирішують питання щодо подальшого влаштування дитини.

3.3.8. За всіма фактами жорстокого поводження з дітьми та результатами розгляду працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх зобов'язані інформувати: —заявника;

— службу у справах неповнолітніх;

— батьків дитини або осіб, які їх замінюють (за згодою дитини); —у

разі необхідності, органи прокуратури та суд.

3.4. Органи та заклади освіти:

3.4.1. Здійснюють приймання заяв та повідомлень про випадки жорстокого поводження з дітьми.

3.4.2. Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.4.3. Уживають заходів до виявлення і припинення фактів жорстокого поводження з дітьми у навчальних закладах, притягують до дисциплінарної відповідальності співробітників, учнів та інших осіб, які допускають жорстоке поводження з дітьми.

3.4.4. Керівники навчальних закладів зобов'язують педагогічних працівників, зокрема класних керівників, проводити попереджувальну роботу з батьками з метою недопущення випадків жорстокого поводження з дітьми в сім'ях, а також відстежувати подібні випадки з боку інших учнів.

3.4.5. Класні керівники організують роботу з батьками щодо роз'яснення наслідків жорстокого поводження з дітьми в сім'ях, а також з особами, що становлять найближче оточення дитини, яка постраждала від жорстокого поводження або потерпає від реальної загрози його вчинення.

3.5. Органи та заклади охорони здоров'я:

3.5.1. Лікувально-профілактичні установи та заклади цілодобово здійснюють приймання дітей, які зазнали жорстокого поводження, та надають їм потрібну медичну допомогу.

3.5.2. При обстеженні дитини медичні працівники звертають увагу на ушкодження, що могли виникнути внаслідок жорстокого поводження з дитиною, та повідомляють про це дільничного педіатра, орган внутрішніх справ та відповідну службу у справах неповнолітніх.

3-5.3. У разі виявлення або надходження звернень чи повідомлень з приводу жорстокого поводження проводять медико-соціальну реабілітацію дітей, які потерпіли внаслідок жорстокого поводження.

3.6. Управління (відділи) у справах сім'ї та молоді:

3.6.1. Здійснюють приймання та розгляд звернень і повідомлень про випадки жорстокого поводження з дітьми.

3.6.2. Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.6.3. Направляють дітей, які зазнали жорстокого поводження, та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для надання допомоги (кризові центри соціально-психологічної допомоги, притулки, центри медико-соціальної реабілітації, прийомні сім'ї").

3.6.4. Проводять профілактичну, роз'яснювальну роботу серед громадськості щодо попередження жорстокого поводження з дітьми.

3.7. Центри соціальних служб для молоді:

3.7.1. Здійснюють приймання заяв та повідомлень про випадки жорстокого поводження щодо дитини.

3.7.2. Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.7.3. У разі необхідності надають первинну (під час звернення) соціально-психологічну допомогу дітям, які постраждали від жорстокого поводження.

3.7.4. Надають правові, психологічні, соціально-медичні та соціально-психологічні послуги з метою збереження соціального статусу та повноцінної життєдіяльності, адаптування у суспільстві дітей, які постраждали від жорстокого поводження.

3.8. Притулок для неповнолітніх та центр соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх

3.8.1. Діти, які постраждали від жорстокого поводження, а також діти із сімей, перебування в яких загрожує їх здоров'ю чи життю, мають можливість цілодобово звернутися до притулку для неповнолітніх або центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх.

3.8.2. Підставою для прийняття дитини є звернення дитини (усне або письмове) до адміністрації закладу за допомогою, яке обов'язково реєструється та невідкладно розглядається керівництвом закладу.

3.9. Всеукраїнська дитяча лінія (8-800-500-21-80) та система телефонів довіри:

3.9.1. Безкоштовно, конфіденційно та анонімно надає консультації і психологічну допомогу дитині, яка постраждала внаслідок жорстокого поводження з нею.

3.9.2. Надає дитині інформацію про роботу служб у справах неповнолітніх, відділів у справах сім'ї та молоді, соціальних служб для молоді, органів опіки і піклування, освіти і науки, охорони здоров'я, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, неурядових організацій, які працюють в інтересах дітей.

3.9.3. Інформує відповідну службу у справах неповнолітніх про факт жорстокого поводження (у разі, якщо така дитина погодилася повідомити свою адресу проживання) з метою оперативного втручання та надання допомоги.

Начальник управління з питань дитинства Л.Ю.Якименко

Витяг з наказу №13-01-12/232

23.08.2004 р.

Про затвердження заходів щодо виявлення проявів та запобігання бездоглядності дітей та підлітків навчальних закладів міста у 2004-2005 н.р.

10. Проводити роботу, яка передбачає попередження фізичного, морального, психологічного насильства в сім'ї, з батьками (або особами, що їх замінюють).

Термін виконання: постійно, впродовж року. *Відповідальні сторони:* відділи освіти райадміністрацій, МКМЦ «Галицьке юнацтво»

12. Організувати проведення «круглих столів», публікації у пресі, виступи на радіо і телебаченню з питань превентивного виховання, утвердження здорового способу життя із залученням до участі в них педагогів, психологів, соціологів, працівників органів внутрішніх справ.

Термін виконання: 2004-2005 н.р. *Відповідальні сторони:* відділи освіти райадміністрацій, МКМЦ «Галицьке юнацтво»

Телефони служб довіри та медично-психологічної підтримки

0-58 - загальноміський (цілодобовий)

52 74 27 - підлітковий (консультування однолітків) інформаційно-консультативного центру "Підліток і сім'я"

63 0 107 - центр "Галицьке юнацтво"

64 03 16 - обласний центр соціальної служби для молоді "Довіра"

79 85 48 – інформаційно-консультаційна лінія підтримки для жінок у кризових ситуаціях

237 95 05 - кризовий центр (надання допомоги жертвам насильства, зґвалтувань та торгівлі людьми)